

Decorul și modalități de dispunere a sa pe figurinele antropomorfe de lut atribuite culturii eneolitice Sălcuța

Cătălin Nicolae PĂTROI

Danube wet southern border of Oltenia being today - both state and each division as a separate territorial - administrative, representing a central pillar of Europe, "a one-way powder" during which there have been communities human. The existence of the great European river has not been an obstacle for Neolithic people representing even an advantage, offering places suitable for settlement, a source of food, water and an important trade route and, as assert Vladimir Dumitrescu: ""It is a truth long known that water - whether small rivers or streams rich or even sea with distant shores, wet regions that bind in close community first and ethnographic material and spiritual but then - unlike mountains, often separated regions".

Lotul de figurine antropomorfe de lut atribuit culturii eneolitice Sălcuța, cunoscut din literatura de specialitate¹, este destul de puțin numeros. Datorită faptului că o mare parte din materialele arheologice rezultate din cercetarea unor situri cu nivele de locuire Sălcuța nu au fost publicate, o serie de figurine antropomorfe de lut

¹ V., Cristescu, *Les stations prehistoriques de Vădastra*, Dacia, III - IV, 1927 - 1932; D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939; Idem, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, 1961, București; D., Galbenu, *Așezarea de tip Sălcuța de la Almăjel*, CA, VI, 1983; M. Nica et alii, *Tell-ul eneolitic gumelnișean de la Drăgănești-Olt, punctul „Corboaica”*, SCIVA, 45, 1, 1994, p. 41-59; idem, *Cercetările arheologice în tell-ul gumelnișeano-sălcușean de la Drăgănești-Olt, - punctul Corboaica, Campaniile din anii 1993-1994*, Cercetări în aria nord tracă, p. 9 -32; M., Butoi, *Descoperirile arheologice și numismatice făcute de Muzeul Județean Slatina*, Slatina, 1999; A., Radu, *Cultura Sălcuța în Banat*, 2001; I. Stângă, *Reprezentări plastice aparținând neoliticului târziu, din județul Mehedinți*, RM, 1988, p. 36 - 40; A., Oprinescu, *Die Konchenplastik des Sălcuța – Bubanj – Krivodol - Komplexes*, The thracian world at the crossroads of civilisations, p. 119 -129; C., N., Patroi, *Reprezentări antropomorfe de lut din Oltenia aparținând culturii eneolitice Sălcuța*, Drobeta, XVIII, 2008, p. 5-22; D., Berciu, M., Butoi, P., Roman, *Cercetări și săpături arheologice în raionul și orașul Slatina*, Buridava, VIII, 2010, p. 7-15; E. C., Ștefan, *O reprezentare antropomorfă inedită de la Verbicioara*, Studii de Preistorie, 8, 2011, p. 195, pl. II, fig. 1a -1b;

nu sunt cunoscute și se află încă în colecțiile unor instituții muzeale² din Oltenia. Este vorba despre piese din siturile de la Ostrovul Corbului, Valea Anilor(jud. Mehedinți), Cerăt, Sălcuța(jud. Dolj), Brebeni, Piatra Olt, Slatina „Strehareț”, „Drăgănești-Olt”, Corboaica,- multe inedite și în număr semnificativ, fapt ce permite reluarea discuțiilor despre această categorie de vestigii neolitice.

S., Hansen³ spunea ca „*statuetele neolitice din lut se situează din punct de vedere genealogic între sculptura vânătoarească a paleoliticului târziu, pe de o parte, și arta marilor culturi timpurii ale Egiptului și Mesopotamiei, pe de altă parte,*” și aprecia numărul acestora la cca. 50000 de piese.

R. R., Andrescu⁴ identifică o serie de poziții în care sunt reprezentate mâinile în arta plastică eneolitică gumelnițeană pentru figurinele antropomorfe de lut din cultura Gumelnița. Poziția 1 este destul de frecvent întâlnită la figurinele antropomorfe de lut din cultura Sălcuța, brațele fiind obiectul unor abordări artistice realizate prin diverse mijloace: incizii, perforări, excizie.

² Muzeul Olteniei Craiova, Muzeul Regiunii Porților de Fier Drobeta Turnu Severin, Muzeul Județean Olt, Muzeul Orășenesc Caracal, Muzeul din Corabia.

³ S., Hansen, *Figurinele neolitice din sudul bazinului carpatic*, Analele Banatului, Arheologie-Istorie, XII-XIII, 2004-2005, p. 26.

⁴ R. R., Andrescu, *Plastica antropomorfă și zoomorfă gumelnițeană*, O „civilizație necunoscută. Gumelnița. 2001; <http://www.cimec.ro/Arheologie/gumelnita/cd/>, vezi și P., Biehl, *Studien zum Symbolgut des Neolithikums und der Kupferzeit in Sudosteuropa*.

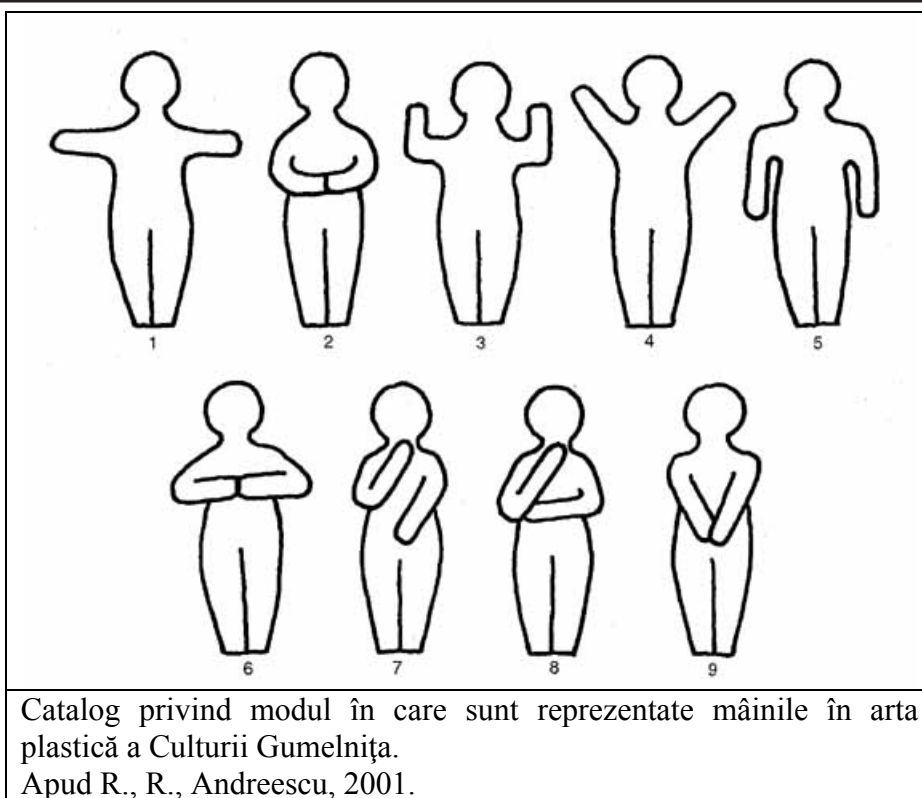
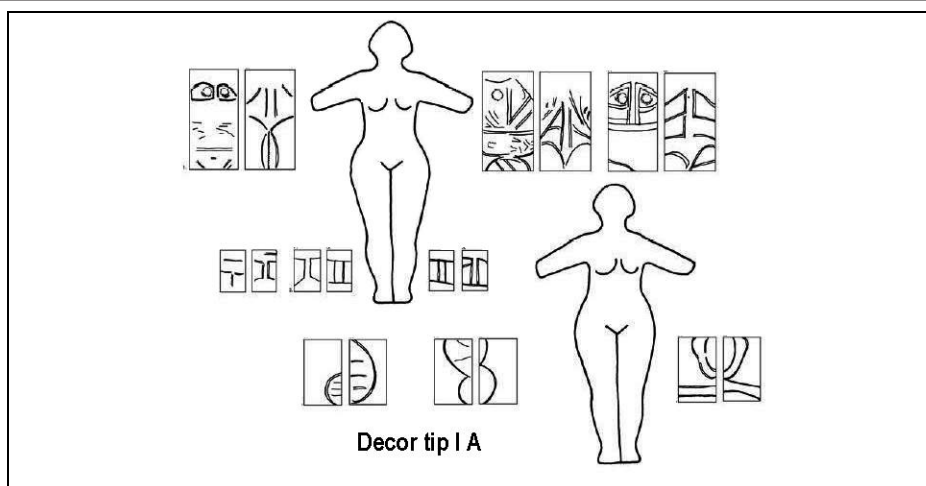

Fig. 1.

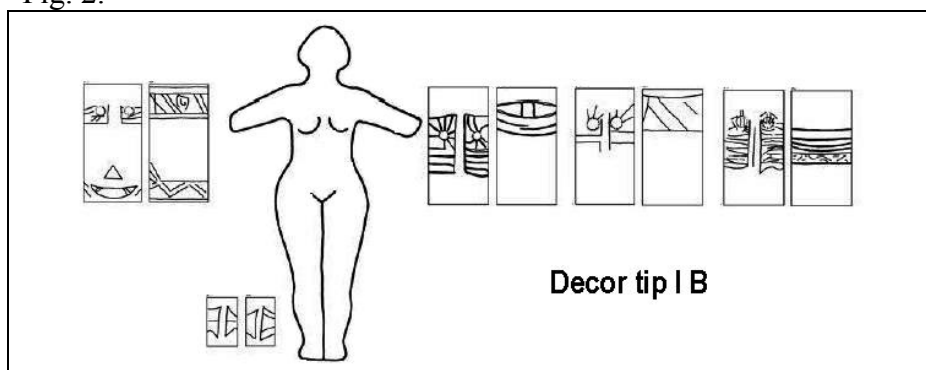
În urma analizei motivelor decorative de pe statuetele gumelnițene, R., R., Andreescu⁵ arată existența a două tipuri principale de decor.

⁵ R., R., Andreescu, *Plastica antropomorfă gumelnițeană*, București, 2002.

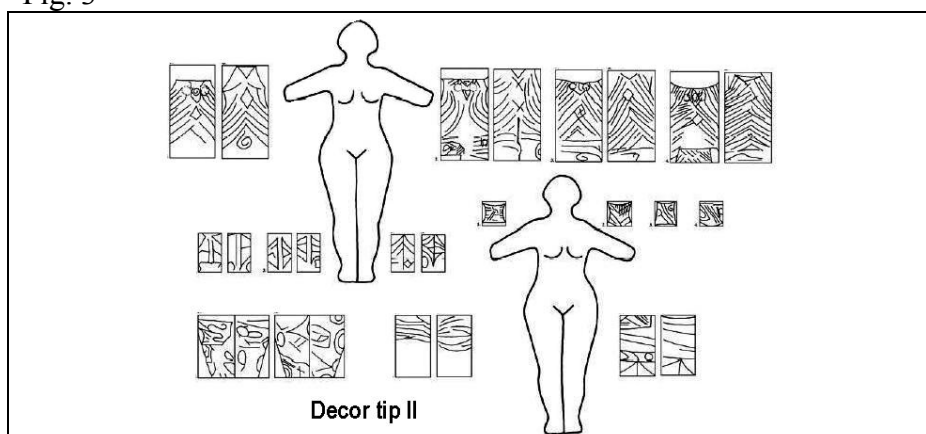
Apud R., R., Andreescu, 2006.

Fig. 2.

Apud R., R., Andreescu, 2006.

Fig. 3

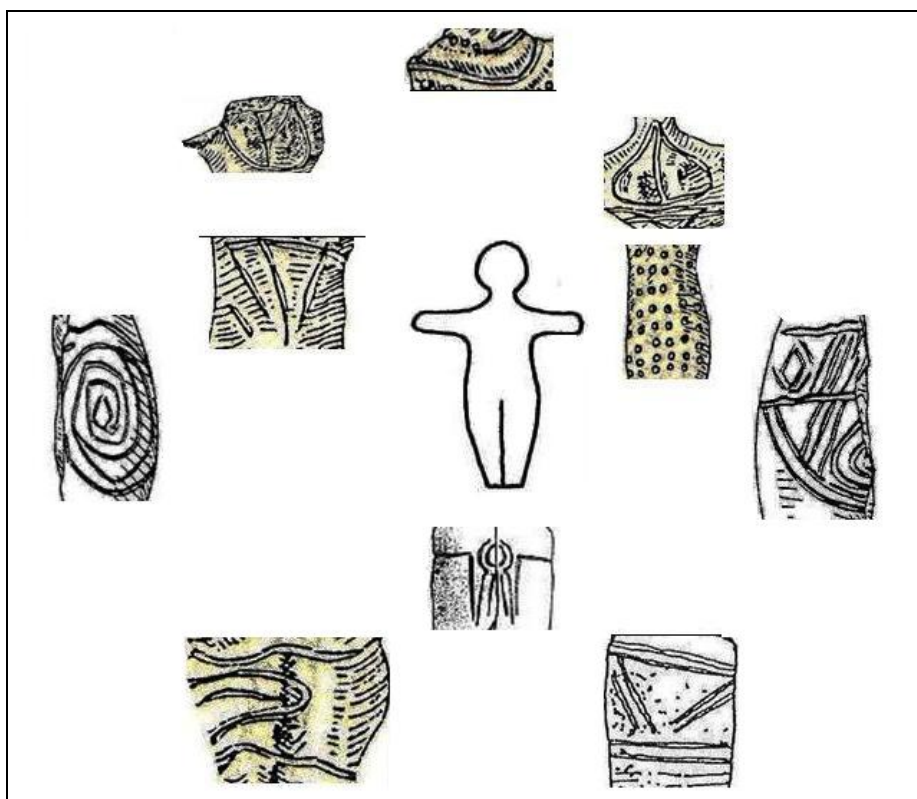
Apud R., R., Andreescu, 2006.

Fig. 4

Tipuri decorative identificate pe figurinele de lut din cultura eneolitică Sălcuța

		decor pe șold
Sălcuța „ Piscul Cornișorului „ Apud S.,M.,Bâlcu, R., Andreescu,2005, fig.,26/6.	Sălcuța „ Piscul Cornișorului „ Apud S.,M.,Bâlcu, R., Andreescu,2005,fig.26/6.	
		decor zona mediană și picioare
Drăgănești - Olt Apud M.Nica et alii, 1995.	Drăgănești - Olt	
		decor pe piept
Drăgănești - Olt Apud M.Nica et alii, 1995.	Drăgănești - Olt	
		decor pe trunchi
Drăgănești - Olt Apud M., Nica et alii, 1995.	Drăgănești - Olt Apud M., Nica et alii, 1995.	
	Drăgănești - Olt Apud M., Nica et alii, 1995	decor pe gât

Tabel 1

Amplasarea decorului pe figurinele culturii eneolitice Sălcuța

Fig. 5

Cea mai mare parte a figurinelor de lut din cultura eneolitică Sălcuța, dar și piesele similare din grupele Bubanj și Krivodol, se prezintă fragmentar. Lotul abordat de noi pentru această analiză a fost constituit din piesele descoperite în așezările și nivelele de locuire atribuite culturii Sălcuța din așezarea eponimă din județul Dolj, Drăgănești – Olt „Corboaica”, Brebeni, Slatina „Strehareț”, Vădastra(jud.Olt), Valea Anilor, Almăjel și Ostrovul Corbului(jud. Mehedinți) și este vorba de materiale găsite în condiții stratigrafice controlate. Există și o a doua categorie de figurine antropomorfe de lut ce se păstrează în colecțiile muzeelor din Oltenia și pentru care nu avem un context stratigrafic foarte clar, fapt pentru care nu au făcut parte din această analiză.

Situația figurinelor de lut descoperite în situri sau nivele de locuire atribuite culturii Sălcuța sub aspectul integrității corporale a pieselor este surprinsă în tabelul alăturat.

Tabel 2

Stare figurină	Sălcuța	Drăgănești Olt	Brebeni	Valea Anilor	Vădastra	Slatina	Almăjel	Ostrov Corb.
	*							
								
								
		*				*		
								
		*						*
		*						

	*	*	*	*	*	*	*	
		*	*			*		*
							*	
	*	*				*		
	*	*	*			*		*
	*		*			*		
	*							
	*		*			*		
	*							
	*	*	*			*		*
	*		*	*				*

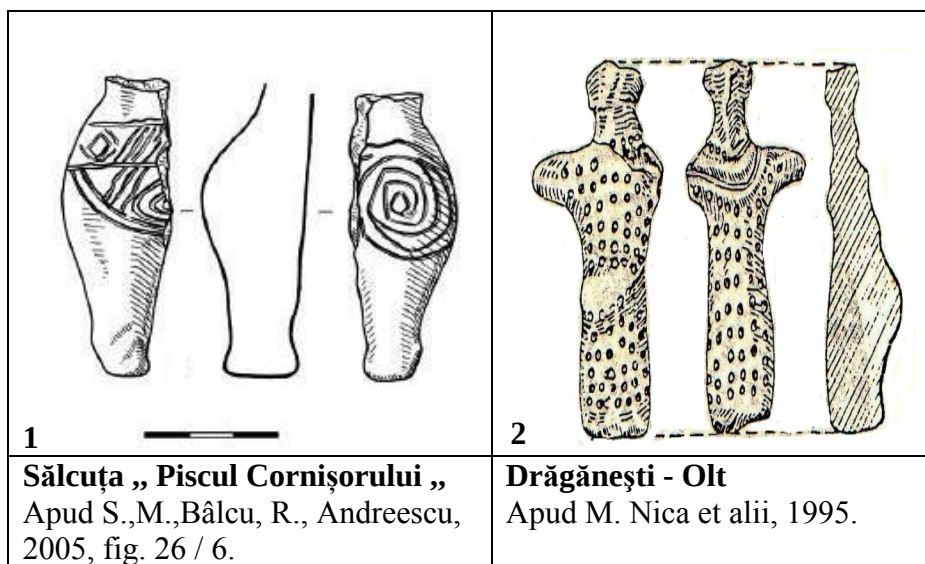

Fig. 6

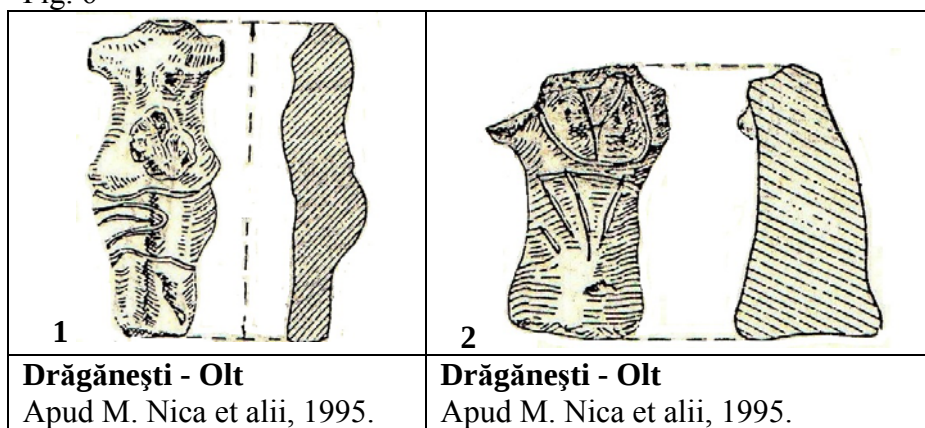

Fig. 7

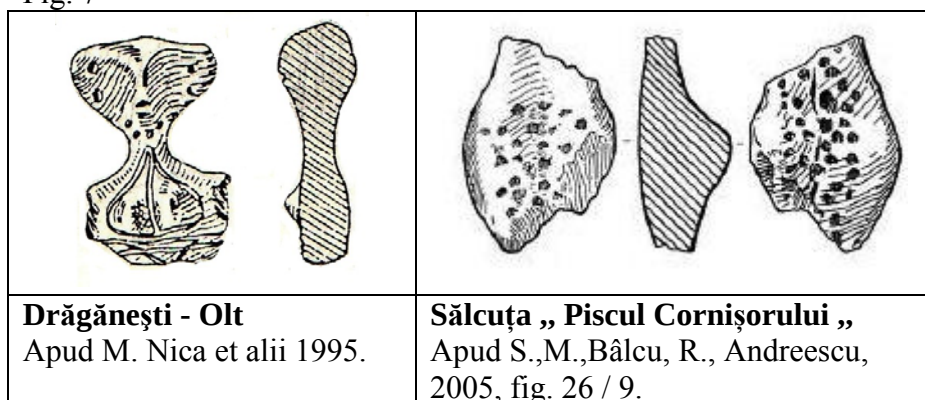

Fig. 8

 1	 2
Drăgănești - Olt „ Corboaica „ faza Sălcuța III . Apud C. Pătroi, 2008, Pl. V, fig. 1, p. 20.	Valea Anilor(Mehedinți) Colecția Muzeului Regiunii Porților de Fier Drobeta Turnu Severin Apud C. Pătroi, 2008, Pl. VI, fig. 4, p. 20.

Fig. 9

 1	 2
Slatina „ Strehareț „ faza Sălcuța III . Apud C. Pătroi, 2008, Pl. VII, fig.4 p.21.	Brebeni(jud. Olt) faza Sălcuța II . Apud C. Pătroi, 2008, Pl. III, fig. 1, p.19.

Fig. 10

 1	 2
Fragment bust idol cultura Sălcuța. Colecția Muzeului Județean Olt	Fragment tors. Sălcuța „Piscul Cornișorului”, S III C, L 6. Campanie 1951. H – 5cm. Colecția Muzeului Olteniei Craiova Nr. Inv. 4948.

Fig. 11

Principala modalitate de realizare a decorului este incizia. Fie că motivele decorative sunt adânci, fie că sunt realizate la suprafață, sunt grupate doar în anumite porțiuni anatomice ale corpului și par a urma un tipar extrem de clar, probabil un cod artistic și cultic bine stabilit. Uneori incizia este dublată de incrustație cu pastă albă.

Numarul extrem de mic de piese ce prezintă decor, atribuite culturii eneolitice Sălcuța, nu permite identificarea unor canoane decorative foarte stricte. Totuși, putem vorbi despre următoarele tipuri:

A. *decor realizat în zona gâtului* – incizii oblice, circulare ori în formă de semicerc, grupate, ce pot sugera anumite elemente de podoabă, purtate probabil de femei, întrucât figurinele pe care apar prezintă astfel de detalii anatomice. Situri - Drăgănești-Olt, Ostrovul Corbului.

B. *decor realizat în zona pieptului, la partea superioară, spre baza gâtului* – inciziile fac parte dintr-un decor ce începe să devină complex, iau forme geometrice neregulate și se poate observa că la ambele piese identificate în mediul culturii Sălcuța, există o linie perpendiculară, incizată, ce împarte figurina în două registre. Exemplarele de la Drăgănești – Olt.

C. *decor realizat pe bust* – ca tehnici sunt folosite inciziile și impresiunile. În cazul inciziilor se poate observa o tendință de grupare

a unor linii oblice și semicirculare într-un model, iar impresiunile sunt realizate pe toată suprafața piesei.

D. *decor pe brațe* – compus în special din linii verticale incizate, folosite pentru a demarca brațele de restul corpului ori pentru a sugera anumite brățări și perforațiile, în zona palmei, amplasate transversal ori longitudinal. Uneori, aceste orificii foloseau prinderii unor inele ori bucle din cupru.

E. *decor amplasat pe șolduri* – este categoria cea mai complexă și constă în linii incizate, realizate sub formă de spirală ori grupate în diverse registre ce combină grupe de câte trei linii oblice cu modelul spiralic și figuri geometrice precum romb, realizat din grupe duble de linii incizate.

F. *decor median* – de obicei este realizat prin linii incizate, motive care indică părți anatomice feminine. Cel mai utilizat model este triunghiul cu vârful în jos, precum apare la Valea Anilor, în faza Sălcuța III. Pe o piesă de la Slatina „Strehareț”, mijlocul este realizat printr-un șir de puncte umplute cu pastă albă.

Un decor interesant provine de la Drăgănești-Olt, nivelul atribuit fazei Sălcuța III și prezintă un model incizat ce îi găsim analogii în plastica din os descoperită într-un mormânt, M 21, de la Sultana - Valea Orbului. Este vorba de un personaj feminin realizat schematic, piesa ca și mormântul fiind atribuite culturii Boian.

G. *decor realizat în partea inferioară a figurinei* – putem spune chiar zona picioarelor, atunci când personajul este redat realist și are prezente părțile anatomice detaliat. Modalitățile alese de artiști sunt diverse: grupe de linii incizate, prinse în diverse forme geometrice – triunghi, romb; linii orizontale incizate grupate câte două, incizii circulare, sub forma unui fir ce pare a se înfășura în jurul unui picior sau a întregii părți inferioare a corpului; incizii verticale ce sugerează degetele piciorului; decor realizat prin puncte pe toată suprafața părții inferioare ori șiruri de puncte;

H. *decor realizat pe întreg corpul figurinei* - identificat la Drăgănești - Olt, pe o figurină întreagă, dar și la Slatina „Strehareț”, unde figurina se păstrează fragmentar, dar modelul sugerează că piesa a fost complet decorată.

O piesă deosebită provine din situl sălcuțean de la Slatina „Strehareț”. Deși fragmentară, păstrându-se doar de la mijloc în jos, figurina, ce pare a fi un personaj feminin, este decorată în întregime, motivele fiind complexe și amplasate afrontat. Se poate observa o combinație de linii, incizate, dispuse orizontal și grupate câte două ori trei, intercalate cu linii de puncte și decor spiralic, toate elementele fiind umplute cu vopsea albă. Decorul este prezent atât pe față cât și

pe spate, este unul unitar și oferă o frumusețe aparte. Credem că simbolistica contextuală a motivelor ține mai mult de partea magico-spirituală și avem de a face cu un tatuaj ce îl purta probabil un șman sau un inițiat căruia i-au fost relevate misterele.

Tot acestei categorii îi putem integra și două statuete ce sunt realizate schematic, sunt fragmentare și prezintă descor pe întreaga suprafață păstrată. O piesă a fost descoperită în situl de la Brebeni(jud. Olt), în nivel de locuire Sălcuța, iar cea de a doua am identificat-o în colecția Muzeului Județean⁶ Olt. Decorul este grupat în mai mulți regiștrii ce combină grupe de linii incizate oblic ori orizontal.

O piesă asemănătoare cu cea de la Slatina „Strehareț”, a fost descoperită în mediul culturii Cucuteni în situl de la Drăgușeni⁷, jud. Botoșani. Autoarea descrie astfel zona inferioară a figurinei la care facem trimitere: „*picioarele sunt decorate într-un model particular, rar întâlnit printre piesele de la Drăgușeni, și anume benzi orizontale alternante, unele simple, altele prevăzute cu puncte verticale incizate, alungite, delimitate între ele de asemenea prin linii incizate. Acest desen se continuă și pe partea dorsală a idolului unde fesele, mai puțin evidente ca la primul, sunt decorate prin linii spirale,*”. Tehnica folosită în realizarea decorului este incizia adâncă.

Din punct de vedere al formei anatomice a șoldurilor, se poate observa totuși o diferență între cele două figurine. Piesa de la Slatina prezintă probabil un personaj feminin cu șoldurile late, pe când la Drăgușeni șoldurile sunt înguste și sunt mai mult tipice structurii anatomice a bărbaților, figurina neavând reprezentat nici un organ genital feminin ci doar poate fi „sugerat de linii în V”, cum se exprimă autoarea studiului. O altă deosebire constă în lipsa decorului pe zona labei picioarelor pentru figurina de la Drăgușeni, pe care nu sunt redată distinct labele piciorului, exemplarul în cauză fiind realizat în stilul unui postament.

⁶ Mulțumiri către muzeograf A. Grosu care a avut amabilitatea de a ne pune la dispoziție, spre fotografiere, o serie de figurine antropomorfe de lut din colecția instituției.

⁷C.,Cărpuş, *Analiza microscopică a trei statuete antropomorfe din cultura Cucuteni, de la Drăgușeni, jud. Botoșani*, Studii de Preistorie, 8, 2011, p. 186, fig.3.

Slatina „ Strehareț „		mijloc
		fese
Apud C. Pătroi, 2008, Pl. IV, fig. 2, p.19.		picioare

Fig. 12

Piesa din față

Slatina „ Strehareț „		mijloc
		fese
		picioare

Fig. 13

Piesa din spate

Fig. 14

Ca talie, aceste piese redată în ronde-bosse se încadrează în categoria celor mijlocii (între 8 - 25 cm), dacă ne raportăm la propunerile făcute de D. Monah⁸. Autorii descoperirii atribuie cronologic această figurină perioadei de trecere de la Cucuteni A4 la Cucuteni A-B.

Tabel 3

Măsurători	Idol 2
Dimensiuni șolduri față = A	31
Dimensiuni șolduri profil = B	22,30
Diferența: A-B	8,7
Raport A/B	1,39

Măsurători din zona centurii pelvine la figurina nr. 2 (în mm).
 A = frontal hips size; B = profile hips size; A-B = difference between them; A/B = ratio of these two measurements. Apud C., Cărpuş, 2011, tab.1, coloana 3.

⁸ D., Monah, *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni - Tripolie*, Piatra Neamț, 1997.

Una din concluziile la care s-a ajuns este aceea că piesa de la Drăgușeni nu sugerează steatopigia caracteristică celor din aria Cucuteni, dar mai ales din Precucuteni. Să fie vorba oare de un import din mediul sud carpatic?

În literatura de specialitate⁹ au existat în ultima perioadă o serie de discuții privind existența unui anumit tip de scriere la nivelul epocii neolitice în zona carpato-balcanică. M., Merlini a reușit să creeze o bază de date cu anumite simboluri ce apar pe figurinele antropomorfe de lut de la Gradesnica, grup Krivodol (Bulgaria).

Există o astfel de figurină antropomorfă păstrată fragmentar, în colecția Muzeului Județean Olt. Capul lipsește, însă la partea superioară a figurinei se poate întrezări o perforație verticală ce poate fi atribuită unui orificiu pentru amplasarea unui cap mobil. Idolul, din seria celor thesalici, are un decor deosebit, semnele prezente putând fi interpretare spre o posibilă încercare de scriere sau de transmitere a unui mesaj.

Fig. 15

Simbolistica decorului ne este relavată uneori. Putem identifica părți din veșminte, urmele cutelor hainelor probabil, sau modele de decor ale veșmintelor și părți anatomice. Decorul este folosit ca mijloc de demarcație a diverselor părți componente ale

⁹ M., Merlini, *The Gradesnica script*, Acta Terrae Septemcastrensis, V, 2006, p. 25-78; Idem, *A semiotic matrix to distinguish between decorations and signs of writing employed by the Danube civilization*, Acta Terrae Septemcastrensis, VI, 2007, p. 93, fig. 23, p. 95, p. 115, fig. 62 - 64; M., Gimbutas, *The Language of the Goddess*, San Francisco, 1989, p.194, fig. 300.

trupului uman ori pentru a reda aceste părți. Liniile verticale incizate pot simboliza fie despărțirea brațelor de trunchi, fie modlitărea de a semnala cele două picioare. Liniile orizontale semnaleză de obicei zona mediană a corpului și fac distincția între terminația piciorului și laba piciorului.

Un decor frecvent întâlnit este acela al grupului de trei linii incizate. Simbolistica sa ne poate duce cu gândul la cele trei straturi de conștiință (subconștient, conștient și supraconștient).

Pentru cea mai mare parte a reprezentărilor, putem doar face presupuneri, modelele fiind abstracte. Fie că reprezintă tatuaje, fie că reprezintă veșminte ori o combinație între elemente reale și semne magico - religioase, decorul trebuie analizat și în funcție de rolul figurinei, semnificația sa, contextul stratigrafic în care a fost descoperită și sexul anatomic. Simbolul, reprezentat prin decor, are mai multe funcții¹⁰: religioasă, socială, de comunicare, artistică și este în strânsă legătură cu contextul simbolic.

Este posibil ca un decor complex al unei piese să fie în strânsă legătură cu o structură ierarhică.

Un astfel de personaj poate fi și cel simbolizat de un idol feminin în formă de clopot¹¹ de la Ostrovul Corbului, jud. Mehedinți. În zona gâtului prezintă o linie orizontală incizată, de care se leagă alte trei linii incizate oblice, piesa fiind probabil un colier. Pe brațe, dispuse aproape vertical sunt două grupe de linii ce pot fi atribuite unor podoabe de braț. În zona pântecului este decorată o spirală. Probabil punctul de pornire al acestora este chiar ombilicul.

Pornind de la Vitruvius, Leonardo da Vinci a demonstrat grafic că ombilicul este situat în centrul cercului care înscrie corpul uman¹². Pe linia verticală a înălțimii umane, ombilicul marchează secțiunea divină, dă sens concepțiilor legate de naștere, de ciclicitate, zona pântecului fiind prin excelență generatoare prin forma sa, a unei simbolistici abstracte, ce cu greu poate fi relevată.

¹⁰ A., Nițulescu, *Multiperspectivitate în interpretarea simbolisticii plasticii antropomorfe din neolitic și eneolitic*, TERRA SEBVS, nr. 3, 2011, p. 25.

¹¹ Colecția Muzeului Olteniei Craiova. Nr. Inv. 7515. Vezi și D. Berciu, *Arheologia, preistorică a Olteniei*, 1939.

¹² V., Voinea, *Un nou simbol Hamangia*, Studii de Preistorie, 7, 2010, p. 50; J., C., Frère, 2003, *Leonardo da Vinci. Painter, Inventor, Visionary, Mathematician, Philosopher, Engineer*, Paris. p. 99.

	
Apud D. Berciu, 1939.	Idol tip „ clopot „ H - 7,30cm. Colecția Muzeului Olteniei Craiova. Nr. Inv. 7515.

Fig. 16

Fig. 17

Un decor interesant provine de la Drăgănești-Olt, nivel ocupațional atribuit fazei Sălcuța III și prezintă un decor incizat ce are anlogii în plastica din os descoperită la Sultana¹³ - Valea Orbului. Astfel de figurine antropomorfe au fost găsite și în necropola de la Cernica¹⁴. Aproiați de aceeași temă, prin concepție și probabil semnificație, sunt și doi idoli feminini, schematici descoperiți în Dobrogea¹⁵ la Cheia - „ Vatra Satului „(un mic pandantiv de Spondylus) și Peștera Liliecilor(idol de marmură) și atribuiți culturii Hamangia.

V. Voinea¹⁶ consideră că decorul realizat sub forma liniei curbe are cea mai mare încărcătură simbolică, idiferent de cum este

¹³ D., Serbănescu, *Nou tip de figurină neolitică*. Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, XV, 1997, p. 137.

¹⁴ Gh., Cantacuzino, S., Morintz, *Die Jungsteinzeitlichen Funde in Cernica(Bukarest)*, Dacia, VII, 1963, p. 71, fig. 27.

¹⁵ V., Voinea, *op.cit.*, pl. I, 1 - 2, pl. II, pl. V. 1 - 2.

¹⁶ Ibidem, *op.cit.*, p. 51; vezi si R., Huyghe, *Dialog cu vizibilul. Cunoașterea picturii*, București., 1981, p. 122-123.

realizat: forma literei „S”, spirală, arc de cerc - sau închisă - cerc, oval, cercuri concentrice.

D. Bailey¹⁷ și R. Andreescu¹⁸ vorbesc despre decor ca un posibil vector al identității comunității. Putem considera decorul un tip de marker al unei sacralizări excesive a comunității în anumite perioade de timp, când spiritualitatea pare a domina planul material.

Revenind asupra problematicii decorului¹⁹ de pe figurinele antropomorfe de lut Gumelnița, R., R., Andreescu sugerează că „decorul ar putea fi un element de personalizare, de identificare a unui anumit personaj din cadrul comunității sau societății gumelnițene. Ideea este întărită de o descoperire specială de la Glina

Nu dorim să încheiem această succintă prezentare fără a lansa și o altă pistă de discuții. Cercurile, liniile(drepte, frânte ori curbe) și punctele se află la baza oricărei transpuneri grafice. La nivel metafizic au o semnificație aparte și pot fi atribuite unor zodii, de aceea credem că poate fi luată în calcul și o asemenea cunoaștere de către inițiații comunităților eneolitice. Linia, întâlnită foarte des în decorul figurinelor antropomorfe de lut, nu este doar un contur, adică o limitare intelectual gândită a unui fenomen din lumea exterioară. Este rezultatul expresiei unui joc interior de forțe. De regulă este simbolul pentru lucrurile pământești, cercului revenindu-i sfera celestă.

Speculații se pot face destule, însă nu facem decât să lărgim baza de interpretare²⁰ și să ne îndepărtăm de semnificația pieselor supuse discuției noastre. Un lucru cert este acela că mediul cultural gumelnițean din Muntenia, faza evolutivă B1, oferă cele mai bune analogii²¹ pentru piesele noastre. Figurina de la Ostrovul Corbului care prezintă două linii vericale incizate ce separă brațele de trunchi

¹⁷ D., Bailey, *Balkan Prehistory*, 2000, Routledge, London.

¹⁸ R., R., Andreescu, *Considerații asupra decorului statuetelor antropomorfe gumelnițene*, CA, XIII, 2006, p. 163.

¹⁹ R., R., Andreescu, *Note asupra decorului unor statuete gumelnițene*, Studii de Preistorie, 8, 2011, p. 71.

²⁰ C., Stefan, *Several points of view regarding the interpretation of anthropomorphic figurines*, Peuce, sn, III – IV, p. 71 -76; VI., Dumitrescu, *Arta Preistorică în România*, București, 1974; S., M., Bîlcu, „*Dansul ritual*” în *reprezentările plastice neo-eneolitice din Moldova*, SCIVA 25, 2, 1974, 167-179; E., Comșa, *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică*, București, 1995; D., Monah, *Plastica antropomorfa a culturii Cucuteni-Tripolie*, Piatra Neamt, 1997;

²¹ Idem, *Plastica gumelnițeană din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României*, CA, X, 1997, pl. 1/1, pl. 2/1; P., Mirea, I., Pătrașcu, *Alexandria, Repere arheologice și numismatice*, 2006, fig. 25/2, 5.

are analogii la Vitănești²² „, Măgurice „(jud. Teleorman), însă piesa de aici este păstrată fragmentar și nu cunoaștem dacă este tot genul de figurină „, clopot „. Același mod de a amplasa decor în zona gâtului avem și pe această figurină, însă spre deosebire de piesele cunoscute în mediul culturii Sălcuța, precum figurina de la Drăgănești – Olt, liniile incizate sunt mai numeroase.

Similitudini pentru figurinele culturii Sălcuța întâlnim și în mediul Gumelnița B1 din Câmpia Română în situl de la Măriuța²³ „, La Movilă „, jud. Călărași.

Cercurile și spiralele sunt prezente în special în cultura Boian și ajung în cultura Sălcuța probabil pe filieră gumelnițeană²⁴.

Piesa noastră de la Slatina „, Strehareț „, își găsește analogii interesante la Pilavo, Burilcevo –Kocansko²⁵, în zona Serbia, artistul preferând meandrul în locul spiralei.

Pentru grupele sincrone sud-dunărene, observăm aceleași modalități de dispunere a decorului și aceleași modele. Spirale în zona feselor – Krivelj²⁶(grup Bubanj), grupe de linii incizate.

²²R., R., Andreescu et alii, *Noi descoperiri în așezarea gumelnițeană de la Vitănești „, Măgurice „*, BMTJ, 1, 2009, p. 86, pl. VI / 5; R., R., Andreescu, P., Mirea, Șt., Apope - *Cultura Gumelnița în vestul Munteniei. Așezarea de la Vitănești, jud. Teleorman*, CA, XII, 2003, fig.12/5-7.

²³ V. Parnic, C., Lazăr, *Considerații preliminare asupra plasticii antropomorfe de lut din nivelul Gumelnița B1 de la Măriuța – La Movilă - CCDJ XXII*, Călărași, 2005, fig.10/1-2, fig.18.

²⁴ C., N., Pătroi, *Caracterul gumelnițean al culturii eneolitice Sălcuța*, BMTJ, 3, 2011, p. 143 - 154.

²⁵ U. Matić, *Power Over The Body In a Hybrid Reality: Anthropomorphic Figurines of Bubanj - Sălcuța - Krivodol Complex on The Central Balkans*, 2009.

²⁶ N. Tasić, 1995, pl. XII.

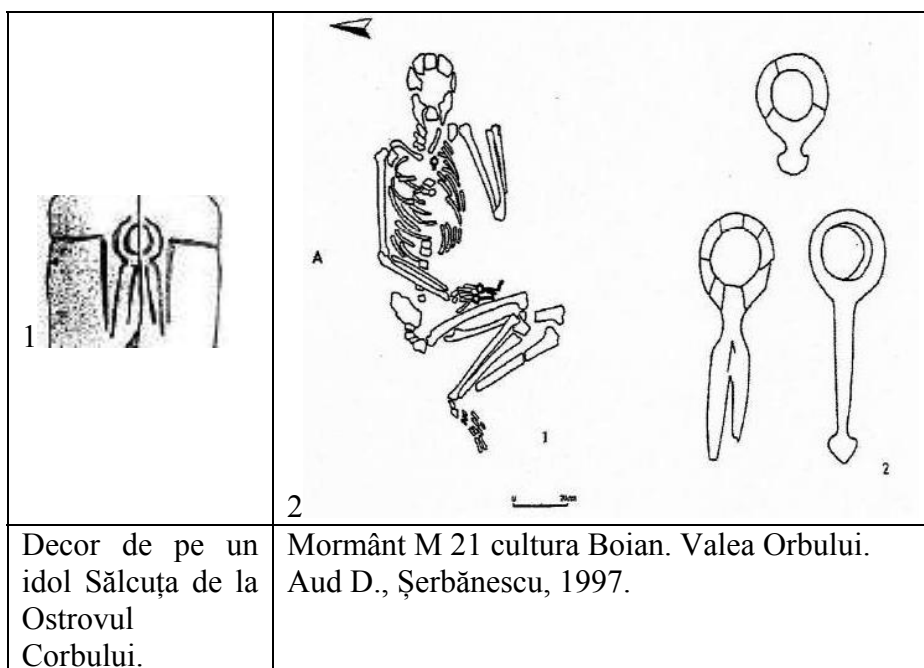

Fig. 18

Figurinele din Serbia, Macedonia și Albania din grupele sincrone Bubanj - Krivodol.

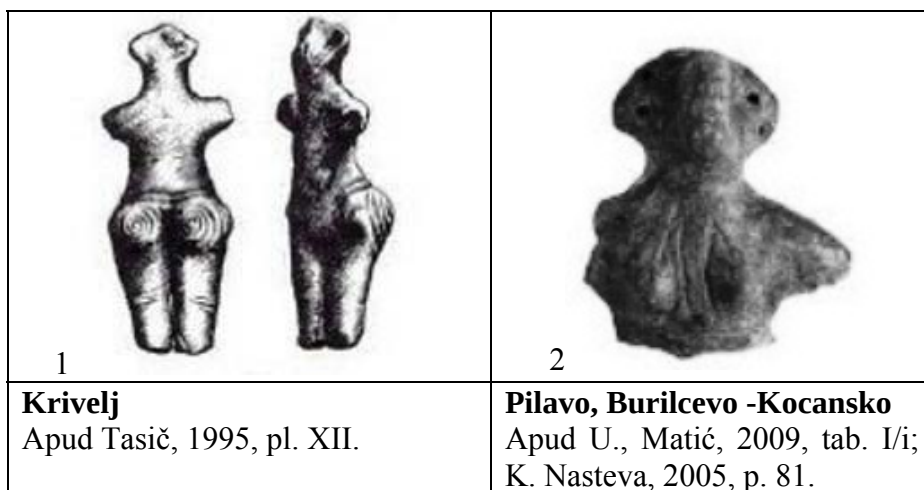

Fig. 19

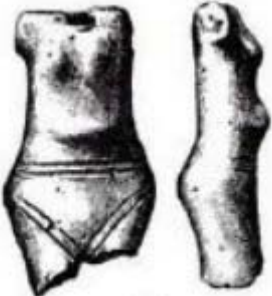
 1	 2
Dolno Oreovo, Suplevac - Bitolsko Apud Tasič, 1995, Plate XII, 2.	Maliq Apud Korkuti, 1995, Tafel 94, 1.

Fig. 20

 1	 2
Pilavo, Burilcevo - Kocansko Apud U., Matic, 2009, tab. II/d; K. Nasteva, 2005, p. 111.	Pilavo, Burilcevo - Kocansko Apud U., Matic, 2009, tab. II/f; K. Nasteva, 2005, p. 87.

Fig. 21

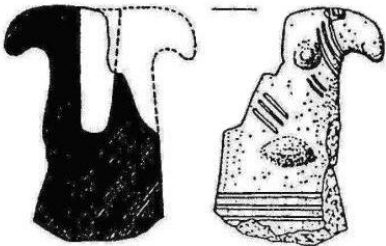
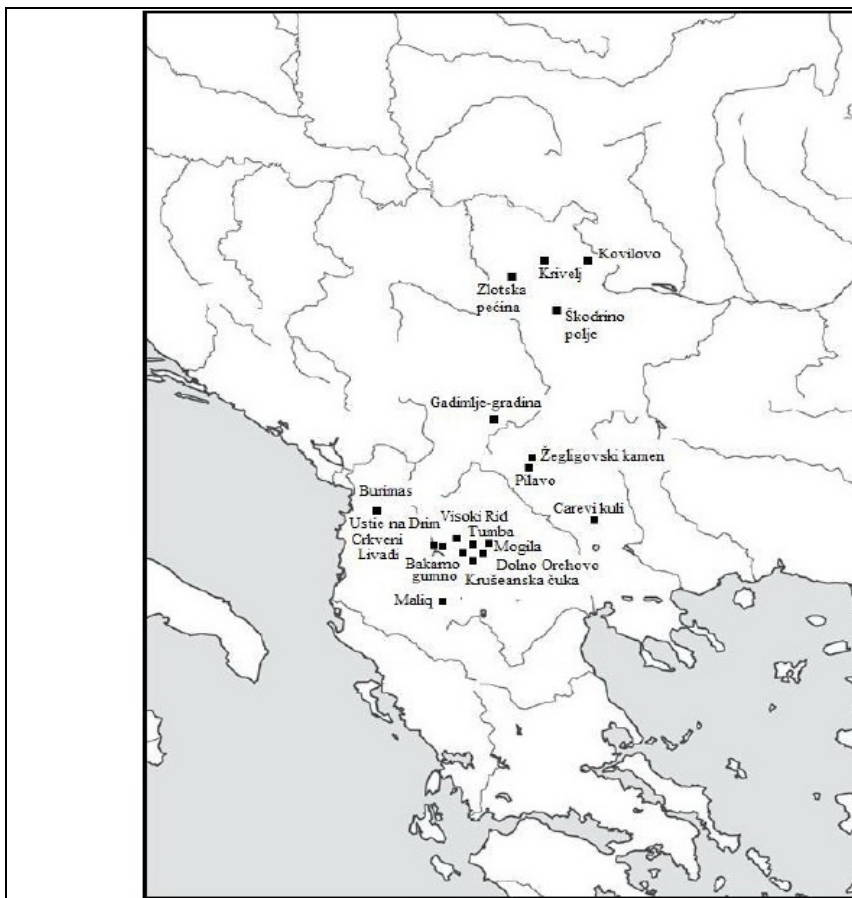
 1	 2
Grup Bujanj. Serbia Apud N., Tasič, 1995.	Grup Bujanj. Serbia Apud N., Tasič, 1995.

Fig. 22

Harta descoperiri plastică antropomorfă pentru grupul Bubanj(Serbia)
Apud Uroš Matić, 2009, fig. 1.

Harta 1

Din situl Gradešnica(Bulgaria) provin câteva reprezentări antropomorfe de lut atribuite Grupului Krivodol. Decorul este amplasat pe brațe, în zona pieptului dar și pe zona mediană și picioare.

O pistă puțin exploatată în literatura de specialitate din România este aceea abordată de M. Porčić²⁷ care a încercat pentru cultura Vinča să estimeze numărul populației unei comunități pornind

²⁷ M., Porčić, *A Tentative Attempt to Estimate the Systemic Number of the Late Neolithic Vinča Culture Figurines*, Originalni Nauni Rad, UDK 903(497.11) "634", 2011, p. 730; vezi și Schiffer, Michael B. 1972. *Archaeological Context and Systemic Context*. American Antiquity 37: 156-165; Idem, *Behavioral Archeology*. 1976, New York: Academic Press.

de la numărul de reprezentări antropomorfe descoperite în locuințe. Scenariile oferite sunt dintre cele mai interesante și metoda în sine poate stârni interes și poate oferi rezultate în situațiile în care astfel de piese antropomorfe de lut au fost identificate în complexe arheologice controlate. Nu putem încă să interpretăm sub acest aspect figurinele atribuite culturii Sălcuța întrucât există hiatusuri la nivel de abordare stratigrafică a așezărilor și complexelor cercetate până în prezent.

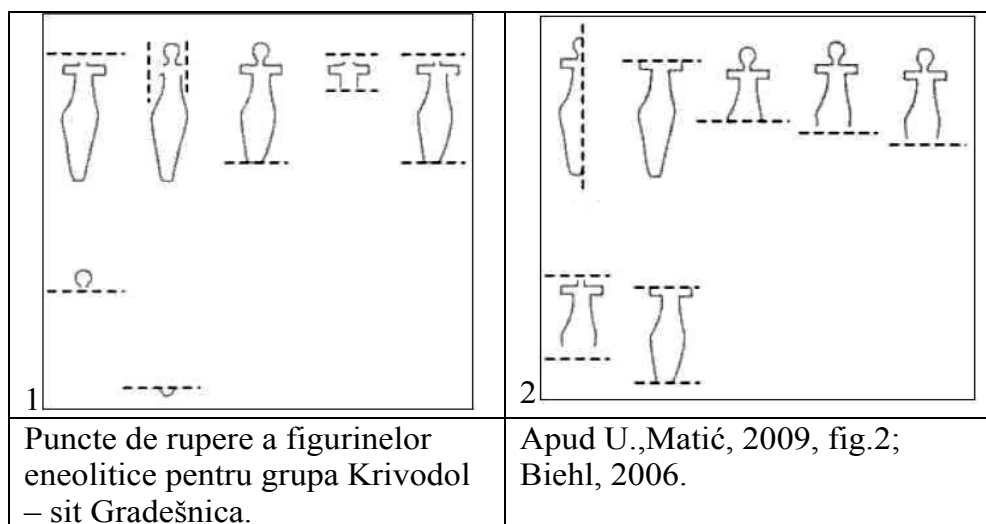

Fig. 23

Fig. 24

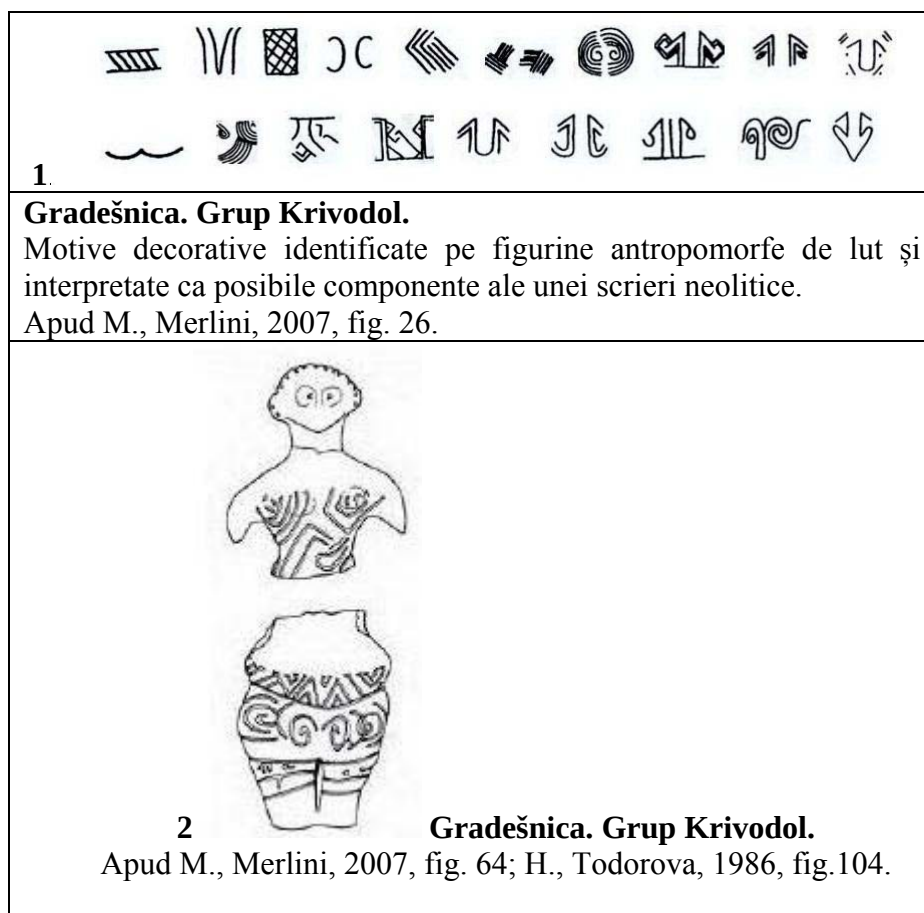

Fig. 25

ABREVIERI

AO – Arhivele Olteniei, Craiova.

BMTJ – Buletinul Muzeului Județean Teleorman, Alexandria.

CA- Cercetări Arheologice, București.

DROBETA – Arheologie-Istorie, Drobeta Turnu Severin.

CCDJ- Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, Călărași.

RM- Revista Muzeelor, București.

SCIV – Studii și Cercetări de Istorie Veche, București

SCIVA- Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie, București

BIBLIOGRAFIE**Andreescu, R., R.,**

- **1997** - *Plastica gumelnițeană din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României*, CA, X, p. 309 - 317.
- **2002** - *Plastica antropomorfă gumelniteană*, București.
- **2006** – *Considerații asupra decorului statuetei antropomorfe gumelnițene*, CA, XIII, p. 159 - 171.
- **2011** - *Note asupra decorului unor statuete gumelnițene*, Studii de Preistorie, 8, p. 69 - 74.

Andreescu, R., R. et alii,

- **2003** - *Cultura Gumelnița în vestul Munteniei. Așezarea de la Vitănești, jud. Teleorman*, CA, XII, p.71 - 88.
- **2009** - *Noi descoperiri în așezarea gumelnițeană de la Vitănești „, Măgurice „*, BMTJ, 1, 2009, p.75 - 92.

Bailey, W., D.,

- **2000** - *Balkan Prehistory*, Routledge, London.
- **2005** - *Prehistoric figurines: representation and corporeality in the Neolithic*, Routledge Publishers, London and New York.

Bâlcu, S., M., Andreescu, R., R.,

- 2005** – *Piscul Cornișorului. 1945 - 1946*, Studii de Preistorie, 2, p. 143 -180.

Berciu, D.,

- **1939** - *Arheologia, preistorică a Olteniei*.
- **1961** - *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București.

Berciu, D., Butoi, M., Roman, P.,

- 2010** – *Cercetări și săpături arheologice în raionul și orașul Slatina, Buridava*, VIII, p. 7 - 15.

Biehl, P. F.,

- **2003** - *Studien zum Symbolgut des Neolithikums und der Kupferzeit in Sudosteuroopa*, Bonn.

- **2006** - *Figurines in Action: Methods and Theories in Figurine Research*. In R. Layton, S. Shennan, P. Stone (ed.), *A Future for Archaeology*: 199 - 216. London: Routledge Cavendish.

Cantacuzino, Gh., Morintz, S.,

-**1963** - *Die Jungsteinzeitlichen Funde in Cernica*(Bukarest), Dacia, VII, p.71, fig.27.

Cărpuş, C.,

- **2011** - *Analiza microscopică a trei statuete antropomorfe din cultura Cucuteni, de la Drăguşeni, jud. Botoşani*, Studii de Preistorie, 8, p. 183 - 194.

Comşa, E.,

-**2007** - *Figurine antropomorfe din arealul culturii Sălcuţa din Oltenia*, BMTA, vol. 9, an IX - XII, p.137 – 146.

Cristescu, V.,

-1927 – 1932 - *Les stations prehistoriques de Vădastra*, Dacia, III - IV, p. 210 -211.

Frère, J., C.,

-**2003** - *Leonardo da Vinci. Painter, Inventor, Visionary, Mathematician, Philosopher, Engineer*, Paris.

Gimbutas, M.,

-**1989** - *The Language of the Goddess*, San Francisco.

Hansen, S.,

- **2004-2005** - *Figurinele neolitice din sudul bazinului carpatic*, Analele Banatului, Arheologie-Istorie, XII-XIII, p. 25 - 39.

Huyghe, R.,

- **1981** - *Dialog cu vizibilul. Cunoaşterea picturii*, Bucureşti.,1981.

Korkuti, M.,

- **1995** - *Neolithikum und Chalkolithikum in Albanien*. Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern.

Колиштркоска Настева, И.,

-**2005** - *Праисториските дами од Македонија*. Скопје: НУ Музеј на Македонија.

Matić, U.,

-2009 - *Power Over The Body In a Hybrid Reality: Anthropomorphic Figurines of Bubanj – Sălcuța - Krivodol Complex on The Central Balkans.*

Merlini, M.,

-2006 - *The Gradesnica script*, Acta Terrae Septemcastrensis, V, p. 25-78;

-2007 - *A semiotic matrix to distinguish between decorations and signs of writing employed by the Danube civilization*, Acta Terrae Septemcastrensis, VI, p. 73-130;

Mirea, P., Pătrașcu, I.,

-2006 - *Alexandria, Repere arheologice și numismatice*, Editura Musica Viva, Ploiești.

Monah, D.,

- 1997 - *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni - Tripolie*, Piatra Neamț.

Nica, M. et alii,

-1994 - *Tell-ul eneolitic gumelnițean de la Drăgănești - Olt punctul „Corboaica”*, SCIVA, 45, 1, 41 - 59.

- 1995 - *Cercetări în tell-ul de la Drăgănești - Olt*, Cercetări arheologice în aria nord tracă, p.10 - 11.

- 1995 – *Tell - ul eneolitic gumelnițean de la Drăgănești-Olt, punctul „Corboaica”*, Oltenia, I, p. 5 - 22.

Nikolov B.,

- 1974 - *Gradechnitza*, Nauka i Iskustvo.

Niculescu, A.,

-2011 – *Multiperspectivitate în interpretarea simbolisticii plasticii antropomorfe din neolitic și eneolitic*, TERRA SEBVS, nr.3, p. 25-61.

Parnic, V., Lazăr, C.,

-2005 – *Considerații preliminare asupra plasticii antropomorfe de lut din nivelul Gumelnița B1 de la Măriuța – La Movilă – CCDJ, XXII, Călărași*, p. 351 - 370.

Pătroi, C., N.,

- **2008** - *Reprezentări antropomorfe de lut din Oltenia aparținând culturii eneolitice Sălcuța*, Drobeta, XVIII, p.5 - 22.

- **2011** – *Caracterul gumelnitean al culturii eneolitice Sălcuța*, BMTJ, 3, p. 143-154.

Porčić, M.,

- **2011** - *A Tentative Attempt to Estimate the Systemic Number of the Late Neolithic Vin a Culture Figurines*, Originalni Nauni Rad, UDK 903(497.11) "634", p. 729 – 740.

Radu, A.,

-**2001** – *Cultura Sălcuța în Banat*.

Schuster, C., Popovici, S.,

- **1996 - 1998** - *Despre arta neolitică și eneolitică din zona Oltului Inferior(I)*. BMTA, 2 - 4, p.115 -122.

- **1999 – 2000** – *Despre arta neolitică și eneolitică din zona Oltului Inferior(II)*. BMTA, 5 - 6, p. 143 - 153.

Șerbănescu, D.,

-**1997** - *Nou tip de figurină neolitică*. Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, XV, 133-137.

Ștefan, C.,

- **2005-2006** – *Several points of view regarding the interpretation of anthropomorphic figurines*, Peuce, sn, III– IV, p.71 -76.

Tasić, N.,

-**1995** - *Eneolithic cultures of Central and West Balkans*, Belgrad.

Todorova H.,

- **1986** - *Kamenno-mednata Epoha v Bulgariya*, Sofia.

Voinea, V.,

- **2010** – *Un nou simbol Hamangia*, Studii de Preistorie, 7, p. 45 - 59.